МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИРАНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

МУЗИЧКА УМЕТНОСТ

ЗАДОЛЖИТЕЛНИ ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И СОДРЖИНИ ЗА II ГОДИНА

Скопје, 2002 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет : *музичка уметност*

1.2. Вид на средно образование: *гимназиско*

1.3. Година на изучување: *втора*

1.4. Број на часови:
- Број на часови неделно: 2 часа
- Број на часови годишно: 72 часа

1.5. Статус на наставниот предмет
1.5.1. Задолжителна изборна програма и содржина

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

2.1. Општа цел на музичката уметност е кај учениците да се проширува интересот и љубовта за музичката уметност, да се збогатува знаењето за уметничкото и народното музичко творештво – македонскиот фолклор, да се развива способноста за активно слушање на музички дела и умеења за нивната анализа. Музичката култура да се збогатува преку поттикнување на интересот за посета на опера, балет, концерти и други музички активности. Преку придонесот на музичката уметност како значаен дел од фолклорот, кај учениците да се развива чувство на припадност на заедницата во која живее и твори и да се создаде естетски сензибилитет за доживување, интерпретирање и творење согласно индивидуалните склоности и насочување за идното професионално определување.

2.2. Посебни цели на наставата по музичка уметност

- Учениците да препознаваат и наведуваат факти од историјата на музиката од романтизмот до модерното време;
- да ги прошируваат знаењата за народното и уметничкото творештво;
- да идентификуваат стилски карактеристики на музиката за разни периоди од нејзиниот историски развиток;
- да препознаваат и доживуваат естетски содржини на вредни дела од историјата на музиката;
- да наведуваат сознанија за животот и творештвото на претставниците од одредени периоди;
- да разликуваат карактеристики на музичко-сценски дела (комични, трагични и др.);
- да парафразираат знаења од музичката теорија;
- да разликуваат разни музички форми;
- да споредуваат разни сегменти од структурата на музичкото дело;
- да се приспособуваат за естетско вреднување на вокалното и инструменталното интерпретирање во народните и уметничките песни и други музички дела;
- да ја објаснуваат основната функција и значењето на музиката во филмот и драмата;
- да ги идентификуваат основните карактеристики на современата музика и примената на модерната технологија во музиката;
- да препознаваат и откриваат нови можности за музички израз;
- да се приспособуваат за продолжување на образованието и учење низ целиот живот;
- да го збогатуваат естетскиот сензибилитет на сопствената личност и способноста за колективна работа и одговорност,- учество во хор, оркестар и други музички состави.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешна реализација на програмските задачи, потребно е учениците континуирано да го развиваат интересот кон музичката уметност и одредени стручни, естетски и психофизички способности за музичко изразување, стекнати во прва година и низ содржините и активностите во разни музички институции (опера, балет и др.) мајчин јазик и литература, историја, ликовна уметност и др.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структуирање на содржините за учење

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
1. **ИСТОРИЈА НА МУЗИКАТА** **Музички романтизам (појава и карактеристики)**	47 часа	**Ученикот:** - да ги идентификува причините за појавата на романтизмот во музиката; - да даде осврт за сфаќањата и личните чувства на уметниците за животот и за уметноста; - да препознава музички претставници на романтизмот.	- Презентирања на ликовни и музички илустрации, записи, слики и партитури на овој период; - организирање групна работа: поврзување на знаењата од музичката уметност со знаењата од ликовната уметност, литературата, историјата и историјата на уметноста.	- Историја на музиката; - историја; - мајчин јазик; - ликовна уметност.
Франц Шуберт		- Да наведува сознанија за животот и делото на Франц Шуберт (неговите соло-песни, симфонии, клавирски минијатури итн.); - да разликува видови на соло песни.	- Насочување на учениците кон анализата на музичките дела; - организирање групна работа (запознавање со соло-песни врз текстовите од познатите поети на романтизмот).	- Историја на музиката; - литература.
Роберт Шуман		- Да репродуцира и изразува факти за животот и делото на Роберт Шуман; - да ја развива способноста за активно слушање на делата од Шуман (клавирски композиции, солопесни и симфонии);	- Подготвување задачи за анализа и препознавање на музичките дела од Шуман; - презентирање записи од енциклопедии, компјутерски записи и	- историја на музиката; - литература.

		- да го споредува творештвото на Ф.Шубер и Р. Шуман.	описи на семејството Шуман, како и интересни моменти од нивниот заеднички живот.	
Феликс Менделсон		- Да идентификува карактеристики од животот и творештвото на Феликс Мендел-сон; - да го споредува и разликува творештвото на Шуберт, Шуман и Менделсон.	- Подготвување групна форма на работа за анализа на творештвото на Менделсон и споредба на творештвата за Шуберт, Шуман и Менделсон	- Историја на музиката; - литература.
Јоханес Брамс		- Да го препознава западноевропскиот симфонизам преку творештвото на Јоханс Брамс; - да направи компарација помеѓу симфониите на Бетовен и симфониите на Брамс.	- Организирање групна форма на работа за анализа на творештвото на Брамс со посебен акцент на популарните “Унгарски танци”.	- Историја на музиката; - историја; - ликовна уметност; - мајчин јазик.
Рихард Штраус		- Да ја дефинира модерната оркестрација преку творештвото и оркестарот на Р. Штраус; - да набројува литературни дела врз кои Штраус напишал симфониски поеми; - да препознава музичко-сценски дела на Р. Штраус.	- Подготвување задачи за анализа на оркестарски и музичко-сценски дела на Р. Штраус.	- Историја на музиката; - историја; - ликовна уметност; - мајчин јазик.

Програмска и апсолутна музика		- Да ги објаснува основните карактеристики на програмската и апсолутната музика; - да направи разлика помеѓу програмска и апсолутна музика.	- Поттикнување интерес за активно слушање на програмска и апсолутна музика со помош на аудио-визуелни средства, слики и цртежи; - организирање посета на концерти.	- Историја на музиката; - ликовна уметност; - историја; - мајчин јазик.
Хектор Берлиоз		- Да наведува моменти и особености од животот и делото на Х. Берлиоз; - да направи анализа со сопствени зборови на “Фантастична симфонија”.	- Организирање групна форма на работа на анализа на “Фантастична симфонија” со помош на аудио-визуелни помагала и слики од енциклопедии.	- Историја на музиката; - историја; - ликовна уметност; - мајчин јазик.
Франц Лист		- Да поврзува естетски содржини од творештвото на Франц Лист преку запознавање со животот и творештвото на композиторот; - да ги споредува главните одбележја на програмската музика преку творештвото на Берлиоз – Лист.	- Преку организација на групна форма за работа ги дополнува, насочување и продлабочува знаењата на учениците за творештвото на Берлиоз-Лист со презентација на разни записи и илустрации од енциклопедии и друга стручна литература.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Анализа на творештвото		- Да ги препознава и изразува со сопствени зборови, естетските вредности на музичките дела од претходните музички епохи.	- Подготвување аудио-визуелни средства и организира посета на концерти и други музички настани.	

Операта во романтизмот – Италија, Германија, Франција		- Да ги препознава карактеристиките на операта во романтизмот; - да споредува особености помеѓу италијанската, германската и француската опера.	- Давање основни информации за карактеристиките на овие три вида на опера; - следење на опери од композиторите на Франција, Италија и Германија; - организирање посета на оперска куќа.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Џоакино Росини, Виченцо Белини, Гајтано Доницети		- Да ги памети карактеристиките на најпопуларните опери на Белини, Доницети и Росини; - да препознава и илустрира содржини од популарни опери Белини – опера "Норма", опера "Лучија ди Ламермур" – Доницети и опера "Севилскиот бербер" – Росини.	- Подготвување аудио-визуелни средства, слики и цртежи за споменатите опери; - изработка на мал проект за содржините на споменатите опери; - користење на техники за учење: инсерт, грозд, коцка.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Ѓузепе Верди		- Да идентификува содржини од животот и творештвото на Ѓузепе Верди; - да направи споредба со творештвото на Ѓ. Росини и Ѓ. Верди.	- Презентирање музички илустрации или видеозаписи од животот на Ѓ.Верди; - организира посета на опера.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Карл Марија Вебер		- Да препознава особености на творештвото на К. М. Вебер; - да разликува сегменти на драмската нота во операта во "Волшебниот стрелец".	- Презентирање аудио или видео записи за К. М. Вебер; - презентирање музичко творештво од неговите претходници и правење анализа.	- Историја на музиката; - историја; - литература.

Рихард Вагнер		- Да репрудицира карактеристики од животот и творештвото на Рихард Вагнер; - да ја дефинира идејата за реформа на операта; - да го објаснува процесот на создавањето на музичката драма.	- Организирање групна форма на работа за анализа на творештвата на Вагнер; -презентирање на аудио-визуелни записи за животот и творештвото на Вагнер.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Жорж Бизе		- Да дискутира за животот и творештвото на Ж. Бизе; - да го парафразира либретото на операта "Кармен".	- Организирање групна форма на работа за компарација помеѓу творештвата на Верди, Вагнер и Ж. Бизе; - организирање изработка на пано со животниот пат и творештвото на Верди, Багнер и Бизе.	- Историја на музиката; - литература; - ликовна уметност.
Веризам во италијанската опера Маскањи, Леонкавело и Пучини		- Да го употребува поимот веристичка опера; - да го спореди оперското творештво на Маскањи, Леонкавело и Пучини; - да изнаоѓа веристички карактеристики во популарни опери од Маскањи, Леонкавало и Пучини.	- Презентирање музички илустрации и видеозаписи од познатите опери: "Палјачи", "Кавалерија Рустикана", "Тоска" и "Мадам Батерфлај".	- Историја на музиката; - литература.
Анализа на творештвото		- Да препознава фрагменти од опери во романтизмот и реализмот, како и нивните автори; - да дискутира за спојот на видовите уметности во музичко-сценски дела.	- Подготвување музички илустрации, аудио-визуелни средства, слики и цртежи од опери во романтизмот во Италија, Германија и Франција.	- Историја на музиката.

Романтизмот во словенските земји		- Да ги препознава обележјата на романтизмот кај словенските народи во XIX век; - да ги препознава националните обележја во одредени музички дела; - да резимира сознанија за претставниците на музичката уметност кај словенските народи во романтизмот.	- Презентирање ликовни и музички илустрации, записи, слики, цртежи од овој период; - организирање групна форма на работа: компарација со останатите уметности од словенските автори од XIX век.	- Литература; - ликовна уметност; - историја на уметност; - историја.
Романтизмот во Полска преку творештвото на Фредерик Шопен		- Да памти биографски податоци од животот и творештвото на Ф. Шопен; - да пронаоѓа елементи на клавирскиот романтизам; - да го споредува клавирското творештво на Лист – Шопен.	- Подготвување аудио-видео записи за творештвото на Ф. Шопен; - организирање табеларен пресек на творештвото на Шопен.	- Историја на музиката; - литература.
Романтизмот во Русија – М. Глинка и “Руска Петорка”		- Да ги разликува карактеристиките на творештвото од М. Глинка и членовите на “Руската петорка” (Бородин, Мусоргски, Корсаков); - да ја дефинира главната идеја на композиторите од “Руската петорка”; - да споредува сличности и разлики во нивните дела.	- Подготвување музички илустрации за творештвото на Глинка, Бородин, Корсаков, Мусоргски.	- Историја на музиката; - историја.
Петар Илич Чајковски		- Да именува сознанија за животот и творештвото на П. И. Чајковски; - да проценува одредени вредности на музичко-сценските дела.	- Подготвување аудио-визуелни записи за творештвото на П. И. Чајковски; - организирање изработка на табела за творештвото на Чајковски.	- Историја на музиката; - литература.

Романтизмот во Чешка – Беджих Сметана		- Да препознава основни карактеристики на романтизмот во Чешка; - да наведува знаења за животот и творештвото на Беджих Сметана.	- Презентирање записи од енциклопедии, компјутерски записи и музички илустрации за творештвото на Б. Сметана.	- Историја на музиката; - литература.
Антоњин Дворжак		- Да дискутира за содржини од животот и творештвото на А. Дворжак; - да направи споредба помеѓу творештвото на Б. Сметана и А. Дворжак.	- Организирање групна работа: поврзување на знаењата за творештвото од руските и чешките претставници; - анализа на популарно творештво од Сметана и Дворжак преку однапред подготвен прашалник на наставникот.	- Историја на музиката; - литература.
Романтизмот во Норвешка, Финска и Шпанија (Едвард Григ, Јан Сибелијус, Мануел де Фаља)		- Да разликува карактеристики на романтизмот во Норвешка, Финска и Шпанија за програмска музика на Е. Григ (оркестарска свита “Пер Гинт”), на Јан Сибелиус (симфониска поема “Финска”), Мануел де Фаља (свита од балетот “Тророгиот шешир”); - да споредува музички дела од овие три различни земји (Норвешка, Финска и Шпанија).	- Организирање групна работа: поврзување на знаењата за програмска и оркестарска музика во романтизмот како кај западноевропските народи така и кај словенските народи; - анализирање на музички дела од трите композитори: Едвард Григ, Јан Сибелијус и Мануел де Фаља.	- Историја на музиката; - литература; - историја.

Анализа на творештвото		- Да слуша активно, да доживува и индивидуално да ја проценува музиката од претставниците на романтизмот кај словенските народи.	- Подготвување аудио-визуелни средства и оспособување на учениците за самостојна способност за препознавање и естетско вреднување на музичките дела од романтизмот, како и способноста за критичко вреднување на делата.	
Музички импресионизам		- Да идентификува и споредува обележја на импросионизмот во ликовната, литературната и музичката уметност; - да се запознае со претставниците на музичкиот импресионизам.	- Презентирање ликовни илустрации, цртежи, слики, видеозаписи и музички илустрации од импресионизмот.	- Историја на музиката; - ликовна уметност; - литература.
Клод Дебиси		- Да дискутира за содржини од животот и творештвото на Клод Дебиси (музичко-сценски дела, солопесни и програмска музика); - да ги открива елементите на лирската драма во операта "Пелас и Мелисанда".	- Организирање групна форма на работа – творештвото на К. Дебиси.	- Историја на музиката; - литература.
Морис Равел		- Да дискутира за животот и творештвото на Морис Равел; - да споредува елементи од програмска, камерна и инструментална музика на Дебиси – Равел.	- Подготвување задачи преку видеозаписи и аудиосредства за творештвото на М. Равел; - организирање групна работа: анализа на делата на М. Равел.	- Историја на музиката; - литература.

Анализа на творештвото		- Да ги препознава основните карактеристики на музичкиот импресионизам; - да ја проценува вредноста на музичкиот импресионизам	- Подготвување аудио-визуелни средства за творештвото од Равел и Дебиси; - организирање посета на концерти.	
Музика во XX век		- Да ги препознава обележјата на музиката од XX век; - да дискутира за стиловите: политоналност, експресионизам, атоналност, додекафонија, неокласицизам; - да ги разликува особеностите на четвртонска и електронска музика.	- Организирање групна форма на работа за препознавање на музиката и стиловите на XX век; -изработка на пано за стиловите на XX век.	- Историја на музиката; - историја; - литература; - ликовна уметност.
Игор Стравински		- Да дискутира за животот и творештвото на И. Стравински; - да пронаоѓа елементи на неокласицизмот и модерните стилови во балетот “Посветување на пролетта”.	- Подготвување аудио-визуелни средства за творештвото на И. Стравински.	- Историја на музиката.
Сергеј Прокофјев		- Да даде краток осврт за животот и творештвото на С. Прокофјев; - да пронаоѓа елементи на експресионизмот во балетот “Ромео и Јулија”.	- Подготвување музички дела со звучни илустрации од творештвата на С. Прокофјев.	- Историја на музиката; - литература.

Арнолд Шенберг		- Да искажува сознанија за животот на А. Шенберг; - да ги одделува елементите од трите периоди од неговото творештво.	- Организирање групна работа: запознавање, поврзување и споредба со творештвото на А. Шенберг од сите спомenати стилови на XX век.	- Историја на музиката.
Анализа на творештвото		- Да даде краток осврт на музиката од XX век;	- Организирање групна форма на работа-анализа на музичките дела; - организирање посета на концерти, опери и балети.	
Македонската музика во XX век		- Да препознава историски настани во Македонија помеѓу двете светски војни; - да дискутира за претставници на македонската музика помеѓу двете светски војни, како и за претставниците по Втората светска војна.	- Презентирање музички примери од овој период.	- Историја на музиката; - историја.
Првата композиторска генерација: Стеван Гајдов и Живко Фирфов		- Да искажува сознанија за животот и творештвото на С. Гајдов и Ж. Фирфов; - да препознава дела од Гајдов и Фирфов преку слушање познати дела.	- Изготвување пано со слики и записи за животот и творештвото на С. Гајдов и Ж. Фирфов.	- Историја на музиката; - историја.
Трајко Прокопиев и Тодор Скаловски		- Да идентификува содржини од делото на композиторите Трајко Прокопиев и Тодор Скаловски; - да интерпретира фрагменти од делата на Т. Прокопиев и Т. Скаловски.	- Презентирање на музички примери од Т. Прокопиев и Т. Скаловски.	- Историја на музиката; - историја.

Македонски композитори по Втората светска војна: Властимир Николовски и Тома Прошев		- Да идентификува историски, општествени и социјални настани во Македонија по Втората светска војна; - да препознава карактеристики на делата на В. Николовски и Т. Прошев.	- Презентирање на музички примери од В. Николовски и Т. Прошев.	- Историја на музиката; - историја;
Појава на оперската музика во Македонија преку творештвото на К. Македонски		- Да објаснува за почетоците на операта во Македонија; - да дискутира за животот и творештвото на основоположникот на македонска опера К. Македонски.	- Презентирање записи од аудиовизуелни средства за творештвото на К. Македонски; - организирање посета на опера "Цар Самуил" или следење на видеолента.	- Историја на музиката; - историја; - литература.
Појава на балетската музика во Македонија и творештвото на Љубомир Бранѓолица		- Да искажува факти за почетоците на балетската уметност во Македонија; - да се даде осврт за творештвото на Љубомир Бранѓолица.	- Презентирање аудио и видео-записи за балетското творештво на Глигор Смокварски и Љубомир Бранѓолица.	- Историја на музиката;
Анализа на творештвото		- Да направи компарација помеѓу творештвото на композиторите помеѓу двете светски војни и композиторите по Втората светска војна.	- Уредување на пано за животот и творештвото на домашните претставници на музичко-сценски дела; - организирање посета на опери, балети и концерти.	

Појава на цез – музика		- Да организира дебата за појавата и карактеристиките, како и видовите на џез-музика.	- Организирање групна форма на работа: подготовка на пано за џез – музика.	- Историја на музиката; - литература; - ликовна уметност.
Џорџ Гершвин		- Да дискутира за животот и творештвото на Џорџ Гершвин; - да демонстрира најинтересни делови од операта "Порги и Бес".	- Подготвување аудио и видео-записи за творештвото на Гершвин.	- Историја на музиката; - литература; - ликовна уметност.
Забавна музика (музика за филм и драма)		- Да ја објасни улогата на забавната музика (музика за филм и драма); - да ги идентификува разните видови оркестри од забавната музика; - да дискутира за создавањето на филмската и драмската музика.	- Подготвување аудио-визуелни средства, аудиоленти со инсерти од филмска и драмска музика; - подготвување слики, цртежи и аудио-визуелни средства со забавна и електронска музика.	- Историја на музиката; - литература; - ликовна уметност.
Модерни стилови и жанрови на XX век		- Да организира дебата за постанокот на новите стилови во музиката.	- Организирање групна работа: изработка на пано за модерните стилови во XX век.	- Историја на музиката.
Анализа на творештвото		- Да подготвува есеи на тема: "Музичкиот фолклор како доминантен елемент застапен во џезот, забавната и модерната музика".	- Организирање групна работа за анализа на творештвото од модерните музички стилови.	

2. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО **Носијата и обичаите како дел од нашето фолклорно богатство**	7 часа (ориента-ционо)	- Да идентификува и наведува особености на народната носија и обичаите во нашите краишта; - да развива желба, љубов и интерес за обичаите и обредите во нашите краишта за одредени важни настани во човечкиот живот или поврзани со поголемите празници.	- Подготвува аудио-визуелни средства, шеми, слики, цртежи и интересни записи за народните обичаи и народните носии; - ги задолжува учениците да подготват албум со слики на носии од разни краишта и записи на анегдоти и легенди за постанокот на народните песни и ора.	- Музички фолклор; - мајчин јазик и литература; - ликовна уметност.
Мотивот на разделба и печалбарството во народната музика		- Да открива причини (историски и општествени) за појавата на печалбарство-то во Македонија; - да го објасни поимот печалбарство и раз-делба поврзано со народното творештво (песни, ора, народна поезија).	- Подготвување аудио-визуелни-те средства и компјутерски записи.	- Музички фолклор; - мајчин јазик и литература; - историја на музиката.
Изворната народна песна и новосоздадената песна со фолклорни елементи		- Да прави разлика помеѓу изворна од новосоздадена песна со фолклорни елементи; - да развива љубов и интерес кон изворната песна и фолклорот; - да разликува домашни и странски влија-нија во новосоздадената песна.	- Подготвување аудио-визуелни средства, слики, цртежи, записи за народната песна и новосозда-дената музика; - организирање подготовка за изведба на анкета на тема: “Влијанието на новосоздадената музика врз младите”.	- Музички фолклор; - мајчин јазик и литература.

Обработка на народна песна		- Да дискутира за главните карактеристики на народната песна; - да анализира на свој начин 3-5 народни песни.	- Организирање групна форма на работа за изготвување на пано со народни песни; - подготвување аудио-визуелни средства за вокална интерпретација на народната песна.	- Музички фолклор; - мајчин јазик и литература.
Македонскиот фолклор во модерни стилови		- Да го идентификува влијанието на фолклорот врз поп-музиката, рокот, џезот и етно-музика; - да разликува популарни композиции со елементи од македонскиот фолклор во модерни стилови.	- Презентирање на аудио-визуелен материјал за македонскиот фолклор во модерните стилови.	- Музички фолклор.
Песната и коренот		- Да презентира текстови за постанокот на одредени народни песни, различни по карактер; - да собира народни песни; - да врши класификација на народните песни според видот.	- Организирање групна форма на работа за постанокот на определени народни песни; - подготвување музичко-поетска вечер посветена на македонското народно творештво.	- Музички фолклор; - мајчин јазик и литература.
Анализа на народното творештво		- Да подготвува есеи на тема: “Познавање и влијание на македонското народно творештво врз младиот човек денес”.	- Организирање групна работа за анализа на македонското народно творештво.	

3. МУЗИЧКИ ФОРМИ **Мала дводелна и триделна песна**	7 часа	- Да ја препознава дводелноста и триделноста на песната; - да разликува мала дводелна од мала триделна песна.	- Подготвување аудио-визуелни средства, шеми, слики, цртежи и плакати.	- Музички форми; - теорија на музиката.
Сложена триделна песна (менует, мазурка, марш)		- Да дискутира за формата на сложената триделна песна; - да разликува различните видови на сложена триделна песна; - да го препознава ритамот и структурата на споменатите форми на сложената триделна песна.	- Подготвување аудио-визуелни средства и музички примери за сложена триделна песна.	- музички форми; - теорија на музика.
Свита, соната, концерт, фуга		- Да дефинира сознанија за посложени музички форми: свита, соната, концерт и фуга; - да набројува карактеристики на споменатите форми.	- Подготвување аудио-визуелни средства и музички примери за споменатите форми; - организирање групна форма на работа за активно слушање и анализа на споменатите форми.	- Музички форми; - теорија на музиката.
Класична соната и симфонија		- Да ги препознава формалните структури на класичната соната и симфонија; - да ги именува карактеристиките на споменатите форми преку активно слушање.	- Подготвување аудио-средства и музички примери за споменатите форми.	- Музички форми; - теорија на музиката.
Соло- песна и клавирска минијатура		- да препознава форма на структура на соло – песна и клавирска минијатура.	- Организирање групна форма на работа за активно слушање и анализа на истите (споменати) форми;	- Музички форми; - теорија на музиката;
Опера, оперета, балет		- Да разликува елементи помеѓу наведените музичко-сценски дела.	- подготвување аудио-визуелни средства, цртежи, слики и фотографии.	- историја на музиката;

Анализа на творештвото на музичко-сценски дела **4. МУЗИЧКА ТЕОРИЈА** **- Откривање на квинтен круг нагоре и надолу со бемоли и диези** **- Дурски скали со 3 предзнака: A – dur и Es – dur** **- Молски скали со 3 предзнака: fis-moll и c-moll** **- Анализа на теоријата на музиката** **5. ВОКАЛНА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА** **- Песни во новите тонски скали** **- Народни, уметнички**	4 часа 7 часа	- Да дискутира за либретото на познати музичко-сценски дела преку читање на истото. - Да ги препознава скалите од квинтниот круг и нагоре и надолу; - да ги лоцира новите скали A-dur и Es-dur; - да пее мелодиски вежби во нови скали; - да споредува паралелните дурски со молски скали со 3 предзнака; - да ги препознава местата на тоновите; -да чита и пее тонови во споменатите скали; - да солфежира кратки канони и вежби во споменатите скали. - Да демонстрира нови песни во A-dur и Es-dur. - да ја препознава содржината и карактерот на песните; -да дискутира за содржината и карактерот на песните;	-организирање посета на оперски и балетски претстави. - Подготвување шеми за квинтниот круг нагоре и надолу; - подготвување вежби во новите скали; - подготвување магнетна табла, подвижна нота и шеми на тонски скали; - подготвување вежби во новите скали; - подготвува канони и вежби во новите скали; - подготвување партитури и збирки на песни во новите тонски скали. - Подготвување песни во новите тонски скали. - организирање групна работа и анализа на песни и партитури.	- Теорија на музиката. - солфеж. - Вокална техника; - солфеж; - теорија на музиката; - литература. - историја.

револуционерни песни **- Фрагменти од познати опери и симфонии** **- Музичка креативност**		- да ја идентификува содржината и карактерот на песните; - да се приспособува за обработка на песни во новите скали; - да поттикнува патриотски чувства; - да го објаснува карактерот на литературниот текст; - да ја дефинира содржината од фрагменти на популарни опери; - да интерпретира познати фрагменти од популарни опери и симфонии; - да развива интерес за индивидуално и колективно творење; - да развива способност за дополнување на ритмичко-мелодиски целини; - да создава вежби и кратки целини од изучените скали; - да препознава фрагменти од дела на познати автори;	- Подготвување партитури со познати фрагменти од познати опери; - подготвување музички крстозбори, музички ребуси, музички скривалки; - подготвување аудио-визуелни средства.	- историја на музиката;

4.2. Наставни методи и активности на учење (активности на наставникот и на ученикот)

Во остварувањето на целите во задолжителните програми и активности по **музичка уметност** ќе се користат веќе познатите методи и форми на активна настава и современата педагошка технологија во едукативниот процес.

Активности на наставникот: објаснува; демонстрира; дава инструкции; поставува задачи; ги вреднува задачите; дискутира; прави и води забелешки; регистрира; презентира; организира и води мали проекти; обучува за практична работа и активности на учениците, организира посети на опери, концерти и други манифестации, формира и раководи со хор, оркестар, камерни музички состави и сл.

Активности на ученикот: слуша; набљудува; увежбува; демонстрира; повторува; дискутира; проверува; применува; истражува; учи во парови; учи во групи; самостојно учи, вокално или инструментално интерпретира; користи разни извори на знаења; посетува опера, балет, концерт;
Од формите ќе се користат фронталниот, индивидуалниот и групниот облик на работа. Користењето на формите, методите и постапките на работа, наставникот ги осмислува непосредно при планирањето на наставниот час и операционализацијата во конкретни активности кои ќе ги реализира на часот. Користењето на формите и методите ќе биде усогласено со материјално-техничките и просторните услови на училиштето, возраста и предзнаењата на учениците и нивниот интерес.

4.3. Организација и реализација на наставата

Основна насока на наставата по **музичка уметност** е креативно разрешување на поставениот музички проблем за што ќе се користат основните законски документи (Наставната програма и видовите планирања), со посебно нагласување на активностите на наставникот и ученикот во организацијата и остварувањето на часот. Образовниот процес претежно ќе се реализира во кабинетот по музичка уметност и посета на други институции кои овозможуваат да се реализираа наставата (пр. оперско - балетска куќа; Македонска филхармонија и други објекти). Во текот на работата со учениците ќе се има предвид солидната комуникација на релацијата: наставник-ученик и обратно, задоволување на нивните потреби и интереси, оспособување на учениците за доживување на музиката и самостојно размислување за естетските и други вредности и развивање љубов кон музичката уметност преку што ќе се надградува музичката култура.

4.4. Наставни средства и помагала

Во остварувањето на целите на наставата по музичка уметност треба да се обезбедат наставни средства и помагала според Нормативот за наставни средства за гимназиско образование меѓу кои најзначајни се:
- музички инструменти од составот на симфонискиот оркестар, т.е. за уметничка музика;
- музички инструменти со електронска техника;
- музички инструменти од областа на изворното народно музичко творештво;
- музички инструменти кои се користат за секојдневна намена.

4.4.1. Технички помагала:
- касетофон (во стереотехника);
- музички систем составен од радио, касетофон и грамофон (во стереотехника);
- видеорикордер; CD;
- фонотека (збирка на аудиокасети, видеокасети);
- комјутер со музичка програма за изработка на партитури и можности за нивно репродуцирање и печатење на печатар;
- звучна табла;
- камертон и др.

Особено се значајни редовните посети во МНТ (оперско - балетска куќа), Македонската филхармонија и други установи каде може практично да се доживее и реализира наставата по музичка уметност.

4.4.2. Учебници и учебни помагала за учениците:
- учебник прилагоден на предвидената програма за оваа година;
- работна тетратка со поставени работни задачи;
- помали збирки со композиции кои би можеле да го совладуваат избраниот инструмент;
- брошури од популарен вид на музичката уметност;
- музичка литература од информативен карактер;
- водичи низ музичката уметност и музичката култура;
- илустрирани изданија и сродни музички публикации за широк аудиториум на корисници;
- друга литература и музикалии од значење на нивниот интерес и потреби во совладувањето на оваа наставна програма, како и за проширување на нивните музички и културни хоризонти.

4.4.3. Дополнителна литература за наставниците:

- музички лексикони;
- музичка енциклопедија;
- збирка на вокални композиции или поединечни партитури;
- збирка на инструментални композиции или поединечни партитури;
- збирка на вокално - инструментални композиции;
- збирка на изворни народни песни;
- литература од обласа на историјата на музиката;
- монографии од обласа на музичката уметност;
- литература од обласа на музичките форми;
- литература од обласа на изворното народно музичко творештво;
- методики за музичка настава;
- друг вид на литература и музикалии од значење за реализацијата на програмата.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Знаењата, способностите и постигањата на учениците по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност** се оценуваат формативно во текот на првото и второто полугодие и сумативно на крајот на учебната година.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

- Основни карактеристики на наставникот

Од наставниот кадар се очекува да ги поседува следните карактеристики на **персонални, стручни и педагошки** вредности:
- да биде психички и физички здрав;
- да го владее македонскиот литературен јазик и кирилското писмо;
- да е добар предавач и организатор на работата;

- да поседува квалитетни способности за комуникација со учениците, родителите, колегите и други странки;
- да биде креативен и да се залага за иновирање во наставниот процес;
- да поседува адекватно професионално стручно образование;
- да ја сака и почитува педагошката професија;
- да применува современа образовна технологија;
- да нема говорни мани.

- Стандард за наставен кадар

Завршени студии на:

1. Факултет за музички уметности – оддел за музичка теорија и педагогија;
2. Факултет за музички уметности (други оддели) со стекната педагошка доквалификација на факултетот за музичка уметност.

- Стандард за простор и опрема

Остварувањето на програмските цели по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност е потребен музички кабинет или специјализирана училница** која е опремена со материјално –технички и дидактички средства согласно Нормативот за простор и наставни средства. Кабинетот да поседува и просторија за подготовки на наставникот која, покрај другото, ќе служи и како дидактичка остава за чување на материјално – техничките средства, стручна литература, инструменти и друго.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА НА НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

- **Датум на изработка:** јануари 2002 година.

- **Состав на работната група:**
- Анкица Витанова, советник, Бирото за развој на образованието – Скопје, раководител
- Живоин Глишиќ, вонреден професор на Факултетот за музичка уметност - Скопје
- Силвана Гелевска, професор во Гим. „Јосип Б. Тито" - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2002 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **задолжителните изборни програми и содржини по музичка уметност** ја одобри (донесе):

____ со решение бр. ______________

од ______________2002 година.